

El diàleg

Cal que sapiguem argumentar. No podem ignorar ni menystenir les objeccions que es presenten contra el nostre projecte independentista. No serà pel fet d'obtenir el beneplàcit dels prèviament convençuts que avançarem. Ens hem de dirigir als no convençuts, que són majoria. Hem de saber escoltar i encarar les seves objeccions, que en moltíssims casos són de bona fe i sovint palesen tan sols una manipulada ingenuïtat.

N'hi ha de tota mena, d'objeccions, i és obvi que reflecteixen posicions que van des de l'espanyolisme al catalanisme, des de postulats ideològics a plantejaments pràctics. Per rebatre-les adequadament –que no té per què ser sempre fàcil ni possible; al cap i la fi, una objecció no desqualifica un projecte– cal prendre una posició flexible que ens acosti a la manera de raonar del nostre interlocutor. És així com podrem fer entendre els nostres arguments i aconseguirem que deixin de ser únicament nostres. Tractaré d'exposar les objeccions més comunes.

LA INSOLIDARITAT

Que freqüent que és sentir a dir que el nacionalisme català és insolidari, que els nacionalismes són insolidaris. La insolidaritat dels catalans amb la «resta» d'Espanya, vet aquí un dels problemes del projecte de l'«*España común*». Ens volen transformar el binomi de *dependència–independència* amb el de *solidarietat–insolidaritat*. Això és una estafa. Es pretén que les nostres aspiracions de llibertat i sobirania quedin moralment debilitades. Som titllats d'egoïstes, de mesquins, i alguns dels nostres conciutadans acusen el cop: els

fa vergonya que hom pugui pensar d'ells que són nacionalistes. Però, ¿heu vist de quina solidaritat ens parlen?, ¿creieu que s'estan referint a un valor humanista i universal? No siguem ingenus. Volen de nosaltres això que ells en diuen solidaritat perquè *han decidit que som una part del seu tot, i això genera obligacions*, és clar. ¿Per què se senten autoritzats a exigir-nos «solidaritat» a nosaltres i no als portuguesos, posem per exemple? Doncs perquè els portuguesos són, en paraules de Joan Francesc Mira, a l'altra banda de la ratlla. Els portuguesos no són del seu Estat; mentre que nosaltres sí. Tornant a Joan Francesc Mira, perquè «*la frontera de l'Estat marca per a ells l'àmbit d'identitat suprema, perquè consideren el nostre territori part del seu territori, la nostra identitat part de la seva identitat, perquè no poden entendre que puguem ser una altra cosa no inclosa ni subordinada*». Ho torno a dir, la «solidaritat» que ens imposen no té cap fonament en valors morals universals, és senzillament la conseqüència d'haver-nos fet, si us plau per força, part del seu tot.

No hem acabat, però. Caldria també saber quina és la solidaritat que té amb nosaltres l'Estat espanyol. Pel que fa a l'aspecte econòmic, la ponència que presentà Jaume Amen-gual a la Primera Convenció per la Independència és prou eloqüent: calcula en més d'un bilió de pessetes la diferència entre la nostra aportació als ingressos espanyols i el que després ens reverteix. Estem sostenint un Estat que, per poc que badem, continuarà maldant per esclafar-nos. Un Estat que decideix el que «ens convé», ja sigui el progressiu arraconament de la Borsa de Canvi, o la qualificació dels nostres aeroports, o el control de la nostra xarxa de

telecomunicacions, o els impediments a una política televisiva d'àmbit nacional. El control de l'ordre públic tot rifant-se de les minses atribucions de la nostra policia. Un Ministerio de Cultura que s'introdueix a Catalunya -on no té, legalment, competències- a base d'una política que pot qualificar-se de pur *dumping* i continua exhibint a fora de l'Estat l'eterna imatge de l'Espanya unitària. Un aparell judicial que va teixint una jurisprudència paranoica segons la qual l'oficialitat d'una llengua no comporta cap obligació respecte al seu coneixement. Un extens funcionariat -no cal que n'esmentem els Ministeris- que exerceix d'ocupant a casa nostra. I encara pretenen exigir-nos solidaritat!

LA IMPOSSIBILITAT

Mai no ens deixaran. No ens permetran mai d'independitzar-nos. Heus aquí una objecció dura. Si ha de ser així, és inútil que ens hi capfiquem més, valdrà més que ens dediquem a tasques més productives i ens oblidem dels somnis irrealitzables, utòpics. Em sembla sospitos, però, el caràcter profètic, futurista, d'aquesta tesi. Sóc del parer que extrapola indegudament unes dades: les dades actuals. Efectivament, *ara no ens deixen*; però, ¿qui la demana, ara, la independència? Em sembla força diferent que darrere el projecte independentista hi hagi un u per cent de la població o que n'hi hagi un seixanta. El suport de la majoria permet i legitima, des de nítides posicions democràtiques, molts tipus d'accions altrament fora del nostre abast. Què faria llavors l'Estat espanyol? ¿Destruir les nostres institucions i estrenar una nova època

d'ocupació militar oberta? ¿Farà això un Estat que es diu «democràtic» davant els ulls d'una Europa que coneixerà infinitament millor que ara la nostra realitat? ¿Segur que no hi ha cap possibilitat de solucionar els problemes per una via dialogant i civilitzada? Abans hem parlat del debat sobre la violència en el si de l'independentisme català. *Cal que comencem a traslladar el debat als espanyols*, als seus intel·lectuals, als seus polítics. Cal que siguin ells els qui discuteixin si estan disposats a utilitzar o no la violència per impedir l'exercici dels nostres drets. Són ells els qui hauran d'encarar el dilema de comportar-se com a demòcrates o com a opressors.

Però el «mai no ens deixaran» conté altres fal·làcies, o deficiències, si voleu. Suposa, per exemple, que l'Estat espanyol continuarà tenint sempre prou poder sobre nosaltres per impedir-nos-en l'alliberament. Però, qui sap com seran els Estats del futur? ¿Qui sap com es recompondran les sobirania actuals en el marc d'una suprasobirania europea? Potser, enlluernats pel «no ens deixaran», haurem abandonat la feina que calia fer i el dia que l'alliberament sigui possible ens agafarà no únicament desprevinguts, sinó, cosa més greu encara, mancats del suport de la voluntat del nostre poble.

LA INCONVENIÈNCIA

Es un pensament molt estès que l'independentisme és contraproductiu. Perquè -diuen- la proclamació oberta d'independentisme ens tanca les portes de la tolerància de l'Estat, de les seves generoses concessions. L'Estat exigeix lleialtat per tal de cedir una qualsevol parcel·la del seu

poder, i no sols l'independentisme, sinó el mateix nacionalisme –del qual ja hem destacat l'ambigüitat–, generen malfiança i recel, és a dir, mala disposició. Aquesta reflexió no es fa sempre, com podria semblar, del mateix punt de vista. El que volen dir alguns és simplement que no s'ha de ser independentista, que no és beneficiós per a Catalunya, per al seu mateix progrés «autonòmic». D'altres, en canvi, suggereixen la inconveniència tàctica de manifestar les pròpies posicions independentistes; i això no tan sols per les apreciacions genèriques que hem esmentat més amunt, sinó perquè, en els ambients socials i professionals per on es mouen, la declaració pública d'independentisme fóra una imprudència que obstaculitzaria el pacient treball de desespanyolitzar lleugerament l'atmosfera, sovint tan carregada, asfixiant.

Què hem de respondre? Pel que fa als objectors del primer tipus, cal dir que tenen una imatge d'un poder de l'Estat literalment absolut i que els fets la desmenteixen. L'Estat no ha tingut gens de ganes, mai, de donar-nos ni tan sols l'«autonomia» actual. El que passa és que va haver de cedir alguna cosa davant la pressió nacionalista. Quan es va produir a l'Estat el pacte constitucional, la primera força política de Catalunya, el PSC, duia al seu programa el reconeixement del dret d'autodeterminació –que, dit sigui de passada, va ser incapaç de defensar–. ¿Algú creu que per aquest fet es van «aconseguir» menys coses a la negociació estatutària? Ningú no creu això. Tothom sap que l'Estat va cedir més a qui més força tenia. Aquesta és la seva lògica, on tanta justificació troben les tesis en suport de les accions violentes.

Un altre exemple. Donem una ullada al tema de la llengua. Les sentències que prohibeixen, a la Universitat de València, l'ús normal d'una llengua que diuen que és oficial. ¿Per què es produeixen allà, a València, i no, per exemple, a Barcelona, on hi ha més nacionalisme, més independentisme? Perquè colpeixen en els llocs més febles. Perquè el poc respecte que encara ens tenen és per raó de la força que demostrem. Aquesta, ho torno a dir, és la seva lògica. I sembla mentida que, una cosa tan elemental, pretenguin ignorar-la alguns introductors de l'obra de Marx al nostre país.

Pel que fa al cripto-independentisme, aquest independentisme que amaga tàcticament la seva condició, només puc dir que tant de bo que n'hi hagi força, ara mateix. Però, compte!, no tot podria ser cripto-independentisme; cal l'aliment, la pedagogia, de l'independentisme explícit, que fa pública difusió de les seves tesis, amb rigor, amb raonament, amb contingut, que fomenta i fonamenta el seu propi creixement.

Pot arribar un moment, a més, que aquest independentisme d'incògnit dificulti la pròpia normalització de l'independentisme com a opció política plena ment acceptable arreu. En aquest sentit caldria que, en la mesura del possible, s'abandonés aquesta actitud d'ocultació i, per dir-ho ben planer, es donés cada cop més la cara.

Una altra cosa ben diferent és que siguin determinats grups polítics els qui, per l'anomenat «*possibilisme*», renunciïn a la proposta independentista explícita encara que en mantinguin l'objectiu, de portes endins. Es tracta de la doctrina de les etapes, de consolidar en primer lloc uns mínims per tal que més endavant puguin aconseguir-se

objectius més ambiciosos. Bé, no podem pas negar que és un fet ben real que existeixen conveniències tàctiques, i no sé pas jo qui les desqualifiqui. Al cap i a la fi, actuar tàcticament vol dir actuar amb intel·ligència, vol dir no donar a l'adversari l'avantatge de saber el que hom vol. Tot depèn llavors, naturalment, del grau de conseqüència amb què es practica aquesta doctrina. En tot cas és evident que el pensament independentista és el que ha de donar una perspectiva a les etapes que calgui recórrer. La seva difusió i extensió ha de permetre que el camí sigui més planer.

«*Pensar-hi sempre, no esmentar-lo mai*», deia, cap als anys 20, privadament i referint-se a l'Estat el dirigent més important del sionisme en aquella època, i que després fou el primer president de l'Estat d'Israel, Hayyim Weizmann. Ho deixo com a referència històrica. Que cadascú l'apliqui com vulgui.

L'ANACRONISME

Pretendre avui construir a Europa un nou Estat quan ens estem encaminant a la unitat europea, voler aixecar fronteres en el moment que toca començar-les a abaixar, és anar amb la direcció del temps a l'inrevés, és anar contra el progrés, contra el futur, contra la història. ¿Quantes vegades no ho deveu haver sentit a dir? Què més voldríem que el tema dels conflictes nacionals fos un anacronisme perquè no existís, perquè ja estigués resolt! Però no és així; cal que ens armem de paciència i expliquem una vegada i una altra que el que volem és participar en tots aquests processos des de la nostra condició

de catalans, amb peu d'igualtat amb els altres pobles lliures, *amb veu i presència pròpies i no usurpades*. Les veritables fronteres separadores són els obstacles que ens impedeixen aquesta veu i aquesta presència. Som un poble pràcticament ignorat en l'esfera internacional, la nostra realitat és intencionadament encoberta per l'Estat que diu representar-nos. Davant la revifalla que presenciem del nacionalisme espanyol, xovinista i prepotent, ¿qui és qui va de debò avui contra els signes dels temps?, qui és l'arcaic?

És possible que l'evolució vertiginosa de les relacions econòmiques a escala mundial, l'aparició de nous centres de poder transnacionals, la revolució de les comunicacions, la intensificació del tràfic cultural i l'homogeneïtzació dels seus continguts estigui segant l'herba sota els peus als vells Estats i que noves fórmules jurídiques vinguin aviat a substituir el concepte actual de sobirania, emparada en l'Estat i sostinguda pels seus aparells. Però, mentrestant, i potser per això, prou que s'esforcen els Estats a unificar «nacionalment» els seus ciutadans, a homogeneïtzar-los culturalment i políticament. Prou que malden per eliminar les diversitats nacionals existents en el seu si. Per això els seus servidors incondicionals, des de totes les troncs i poltrones al seu abast, posen en circulació termes ideològics com el d'«anacronisme» per desqualificar les nostres aspiracions, per mantenir i facilitar la seva dominació política i, a través d'ella, totes les altres.

L'EMPOBRIMENT

Col·lectivament i individualment, l'anomenada reconstrucció nacional de Catalunya –no diguem ja la independència– és un esforç que paguem tots ple gats. La recuperació cultural i lingüística val molts i molts diners, i molts esforços, i molt de temps, que podrien dedicar-se a causes més *productives*. Aquest és un aspecte de l'empobriment. Per acabar-ho d'adobar, sembla –ens diuen alguns «desinteressats amics»– com si, en el moment de màxima interacció, econòmica i cultural a escala mundial, Catalunya es reclogués, autosuficient, en ella mateixa i tanqués les finestres als aires nous que vénen de tot arreu. Com si perdés aquell universalisme, aquell cosmopolitisme que no fa tants anys era orgull de propis i admiració d'estranyos i anés caient en el provincianisme més tronat a causa del seu nacionalisme «de campanar».

La barreja de veritats i falsedats en aquest conjunt d'afirmacions és irritant. És cert que la reconstrucció nacional té un preu i que els pals a les rodes que ens hi posa l'Estat l'augmenten, però ¿quina alternativa tenim?, ¿passar-nos al bàndol contrari, a l'espanyolització definitiva? Una mica de dignitat, si us plau. El que hàgim de pagar ho pagarem; però no oblidem que, tal com ho demostren les dades econòmiques, *l'empobriment és seguir sotmesos al jou espanyol*. És també per això que ens cal la independència.

Catalunya no està tancada, ni en el pla econòmic ni en el cultural, a les realitats del món d'avui. L'engany no podia arribar tan amunt. És falsa, doncs, la imatge d'auto-suficiència i autocomplaença. A diferència d'altres que no ho saben, Catalunya *sap* que no es el melic del món (estació de Perpinyà a part!). Som conscients que el nostre país

és petit i que la nostra cultura no gaudeix ni gaudirà de les possibilitats de què altres disposen. Som modestos, però sostenim dignament el nostre dret a sobreviure, també en el pla cultural.

Aquestes acusacions de provincianisme i tancament han fet bona fortuna els últims anys. La grandiosa operació d'imatge muntada al voltant d'una Espanya jove i moderna havia de tenir, lògicament, la component unitarista i anticatalana de l'espanyolisme tradicional. A tot això, cal afegir-hi l'absoluta incomunicació, impermeabilitat, gairebé incommensurabilitat, entre les classes governants actualment a Catalunya i les generacions «progres» dels anys 60 i primers 70, que, en el cas espanyol, han aconseguit una influència considerable en les esferes del poder ideològic de l'Estat: Aquesta situació, complementant el que ja hem dit abans sobre *l'anacronisme*, duu molts conciutadans nostres a abominar el nacionalisme –així ho diuen ells, en realitat només abominen el nacionalisme català, no l'espanyol–, aclaparats per la imatge –treballada– d'un catalanisme provincià, carrincló, tancat.

Però, ¿què hi ha d'aquest provincianisme de què ens acusen? Aquí la qüestió de la llengua és clara. Si el mateix que està produint avui la nostra cultura en els àmbits on el suport lingüístic n'és un identificador bàsic, tant en tons reaccionaris com progressistes –i en té molt més del segon–, si aquesta producció, dic, es deixés de fer en català per fer-se en castellà, l'acusació desapareixeria. Sense que els continguts s'haguessin modificat gens ni mica! El *nacionalisme espanyol* necessita, *com a mínima part de la seva justificació, veure com a «provinciana» una cultura que es desenvolupa al seu marge -i a desgrat seu!-, en*

allò que considera que són els seus dominis, i que, a més a més, li resulta inassimilable.

La cultura catalana ofereix actualment notables senyals de creativitat pròpia i d'atenció a tot allò que es produeix a l'exterior, suficients per desmuntar aquesta pretesa provincialització. Però a l'espanyolisme li interessa de mantenir aquesta acusació. Expressa el desig, sens dubte, que el nostre catalanisme es folkloritzi –tal com ja volien per a la nostra televisió nacional–, que amb la barretina ben calada vegi passar de llarg les onades de l'anomenada modernitat, o de la postmodernitat, o del que toqui. Aleshores ens oferiran la seva salvació, ara sí, provincianitzant-nos del tot, elevant-nos a la caritativa condició d'espanyols perifèrics. Així, per fi, el seu innat expansionisme no ensopegaria més amb el molest obstacle de la nostra diferència (que no és altra que la seva!).

L'ANTINACIONALISME

Tots els nacionalismes són dolents, sense distincions. Se sent a dir sovint que el nacionalisme català i l'espanyol són simètrics. Que cal anar contra tots els nacionalismes. Aquest punt ens torna a la distinció fonamental que fèiem al començament a propòsit del mot *nacionalisme*. Us proposo que compareu dues frases. Són corrents ambdues:

— ***¡Estamos en España!***

— Els catalans no som espanyols.

La primera és la típica expressió del nacionalisme expansiu, d'agressió, d'ocupació, sovint utilitzada quan volen

trepitjar la nostra llengua o els nostres drets.

La segona és expressió del nacionalisme defensiu, de l'aspiració d'alliberar-nos del jou que ara ens subjecta.

On és la ***simetria***?

Una altra manera de veure-ho:

— El nacionalisme català, en la seva puresa, és ***separatista***.

— El nacionalisme espanyol, en la seva puresa –i no n'hi cal gaire–, és ***annexionista***.

On és la ***simetria***?

MÉS ENLLÀ DE LES OBJECCIONS

Bé. Aquestes són algunes de les objeccions més comunes que trobem. Però més enllà de les simples objeccions hi ha molts d'altres temes -que jo ni tan sols he esmentat de passada- que és imprescindible que dominem. Que dominem tant en el sentit del seu coneixement profund com en el de la direcció en què volem que s'encaminin, que evolucionin.

El tema de la ***llengua***, en una societat com més va més multilingüe i de concepcions molt pragmàtiques, en un context sense cap altre parangó històric com el que ja s'està esdevenint ara mateix en el camp dels mitjans de comunicació social, sobretot els audiovisuals, on definitivament s'esvaeixen les fronteres.

El tema de la ***població*** de Catalunya, de la seva composició social i els seus greus desequilibris, de la seva receptivitat a les nostres tesis. Més en particular, el tema de les conseqüències de les intenses onades immigratòries esdevingudes en el passat

recent. Un altre aspecte: l'actitud dels poders econòmics catalans davant el nacionalisme i l'independentisme.

El tema pels *Països Catalans*, dels diferents graus de consciència nacional existents, de la base social de l'anticatalanisme i de la millor estratègia per reduir-la, de si som una o diverses sobirania abans de la desitjada unificació.

El tema de la *projecció internacional*, de quins suports exteriors -o respecte, almenys- pot trobar el nostre projecte en el marc dels interessos geoestratègics de les grans i mitjanes potències.

Tots aquests i d'altres temes mereixen l'estudi -que ja es va fent- serè, fonamentat en una realitat -en la realitat!- sobre la qual volem actuar. Aquest treball ens ha de dur al domini de què parlàvem abans, per poder dissenyar estratègies i avançar cap als nostres objectius.

La feina a fer és molta, i l'èxit *no* està assegurat.

Josep Maria Pons Ràfols

Democràcia, autodeterminació, independència, pàg, 35-49

Editat per la Convenció per la Independència Nacional

Barcelona, 1988